

Průhon

Blahoslav Havránek

VRANÍ SKÁLA

místo vzpomínek na roky válečné i čas svobody

text: Blahoslav Havránek © 2012
ilustrace: Jiří Vydra © 2012
ISBN: 978-80-87517-36-9

Blahoslav Havránek

VRANÍ SKÁLA

místo vzpomínek na roky válečné i čas svobody

*Vracím se jarem znovu mlád
na známá místa děkovat
za hezké vzpomínání.
Zde prožíval jsem žár i chlad,
snad proto tě mám tolik rád,
má milá skálo Vraní!
Spolu tak často hladíme krásy našeho kraje,
dýcháme vůně omamné roztouženého máje,
které i tenkrát voněly tou nejkrásnější vůní,
když jsi mi prvně dopřála s čistotou lesních tůní
poznati dosud neznámé z dívčích rtů šťastné chvílky,
kdy při nesmělém polibku vytryskly ptačí trylky
a vše se kolem zachvělo ze střemhlavého letu,
jak se mi říci zachtělo o štěstí – všemu světu.
S tebou jsem prvně uslyšel modravých dalek hlas,
to volání mě zmámilo, já musel jíti zas
poznávat věci neznámé, jak zavelel mi Čas.
Stříbrný vítr poslech jsem a do života šel.
Kolébku mou a rodný dům jsem jinde nenašel.
Dnes mnoha léty zkušený vesmírná přání ztrácím,
k tobě však – rodný kraji můj – stále se šťastný vracím!*

Na Vraní skále

Snad každý člověk na světě má svoje nejmilejší místo, na které se rád vrací a často na něj vzpomíná, protože mu připomíná něco krásného, co tady prožil. Pro mne to byl ze všeho nejvíce náš rodný domek, dvůr a zahrada, to bylo úplně normální a samozřejmé. Já jsem ale v naší vesnici a jejím okolí poznal ještě více zamilovaných míst, na která mě potěší třeba už jen vzpomínka. Ale jedno místo je pro mne po celý můj život mimořádně vzácné – a to je Vraní skála.

Pyšně a hrdě se tyčí na západ od Svaté nad okolními lesy. Odjakživa byla cílem turistů, které láká jedinečným výhledem do širého a dalekého okolí. Spatříte odtud bílá stavení vesniček na Rakovnicku, stejně jako na opačné straně roztroušené víscky Hořovicka a pohoří Brd od Plzně až po Prahu. Jako na dlani máte Hudlice, Králův Dvůr, Beroun, vidíte siluety hradů Točnicku a Žebráku. Zdice jsou sice schované za Knížkovickým kopcem, ale připomínají se hlukem vlaků jako důležitá železniční křižovatka. A pod vámi na úbočí pod skálou se rozpínají mohutné koruny prastarých dubů. Dále už jsou jen lesy a lesy, na všechny strany. Můžete pohlédnout na obrovské plochy smíšených porostů, které si místní lidé kdysi dávno přilehavě pojmenovali, takže spatříte Jezevčí skály, Černý les, Kolorédsko, Kulensko, Zbirožský les, Dubovou, Trubský les, Krušnou Horu, Hrobce, kladenské lesy s Lánskou oborou a dál a dál na západ hluboké a rozlehlé lesy křivoklátské.

Cesty i cestičky k Vraní skále jsou a vždycky byly kouzelně krásné, plné zeleně a voňavého lesního kvítí, ozoučené hlasitým zpěvem lesního ptactva s dominantním kukaččím voláním. Sotva jste opustili obec Svatou a vkročili u starší Scheinerovy vily do lesa, přivítal vás chlad a zoláštňá vůně modřínů. Dále pokračovaly nízké porosty doubí plné ptačích hnízd a hbitých ještěrek, znovu vás ochladil stín statných smrků s typickou vůní jehličí a pryskyřice a to už jste stoupali pod větvemi dubů k samotnému cíli.

Ve svém životě jsem navštívil toto místo opravdu mnohokrát, a vždycky to pro mne byl a stále zůstává nezapomenutelný zážitek.

Dnes opět stojím na vrcholu Vraní skály. Je krásný jarní den a neúnavný Čas odkrojil první desetiletí třetího milénia. Jsem nesmírně šťastný a vděčný za ten dar, že tady mohu žít a milovat tento kraj, hluboko uložený v mém srdci. Po celý život je to pro mne ráj na pohled, země česká a domov můj.

Zasněný se vracím ve vzpomínkách daleko do minulosti, zase jsem tím malým venkovským klukem, který žil a snažil se poznávat svět v malém domku s číslem popisným devadesát pět v rodné vesničce, která měla v té době dvě jména: německé Heiligenberg a české Svatá.

Svět právě prožíval hrůzy druhé světové války...

Místa mého dětství

Vesnička Svatá leží na kopci, přilepená k východnímu okraji hlubokých křivoklátských lesů asi deset kilometrů západně od Berouna. Svou polohou vám poskytne krásný pohled do berounské kotliny a dále přes vápencové útvary v okolí Koněpruských jeskyň až na samotný horizont, který tvoří hřebeny Brd.

Zdejší obyvatelé byli většinou chalupníci s početnějšími rodinami, několik větších sedláků

s vlastními koňskými potahy a pár malých rolníků, zvaných kravičkáři.

Zvláštností byly v té době dvě výstavné vily postavené těsně u lesa, které patřily rodině doktora Scheinera. Na jedné z nich jsou na průčelí umístěny portrétní reliéfy Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera od Josefa Václava Myslbeka s nápisem: „Lesy šumí Tobě na pozdrav, Fügnera v nich poznal Miroslav!“ Oba tito pánové se scházeli v nedaleké myslivně zvané Na králi, kde společně položili základy ušlechtilým myšlenkám Sokolstva, které z velké míry podporoval i samotný JUDr. Josef Scheiner.

Proto je obec Svatá právem označována za ko-
lébku Sokola.

Mám mnoho krásných vzpomínek na dětství,
které jsem zde prožíval s rodiči a starším bratrem
v rodině venkovského krejčího a v početné partě
svých kamarádů. Dodnes jsem po mnoha letech
přesvědčen o tom, že nás tehdy sblížoval a naše
pevná přátelství utužoval nějaký zvláštní pocit stra-
chu z nebezpečí, které tehdy nikdo ani pořádně ne-

vyšlovil. Naši rodiče i ostatní dospělí lidé se snažili
před námi utajit zprávy o hrůzách druhé světové
války, ale my už jsme i v tom raném školním věku
vytušili, co se asi ve světě děje.

Psal se rok 1944, naše země se jmenovala Protek-
torát Čechy a Morava, vládli nám Němci a na váleč-
ných frontách umírali po tisícovkách nevinní lidé.

■ *Pohled na Svatou od „Tkalců“*

Německá armáda prohrávala bitvy na všech frontách, naši lidé poslouchali tajně a s velkým strachem na starých dvoulampovkách zprávy z Londýna.

Nad naší zemí byly stále častější přelety západních spojeneckých letadel, při kterých se trásla země i vzduch, tuny smrtícího materiálu nad našimi hlavami směřovaly na válečné cíle – na německá města a továrny. Po mnoho nocí jsme nespali, při nočních náletech nás rodiče probudili, oblékli jsme se a čekali na konec náletu. Na severní straně jsme viděli mohutné záře hořících měst Drážďan, Lipska, Berlína a mnoha dalších.

Byl to čas nařízeného zatemnění oken našich domovů a také čas velkého strachu z vlády němec-

kých „naddlíd“, čas zatýkání českých vlastenců, následných mučení a poprav, ale současně už to byl také čas rodících se nadějí na skončení války.

Východní i západní válečné fronty se k nám rychle blížily za cenu ohromných obětí, které byly velmi krutou daní vytoužené svobodě.

Dětské povinnosti

Svůj volný čas jsme neměli jenom pro sebe, na naše hry a zábavy. Skoro všichni z nás měli uloženy od rodičů nějaké povinnosti, abychom už byli doma také něco platní. Kromě drobných službiček, jako pohlídnání menších dětí, to byly i malé nákupy v místních obchodech, kterým se říkalo krámy. Běžné potraviny měli k dostání u Auředníků, u Houdu nebo v konzumu Budoucnost, maso a uzeniny Na Vinohradech a U Sýkorů, chléb a pečivo v pekařství u Kadeřábků, takže možností bylo sice více, ale při nákupech jsme se museli naučit nejen zaplatit, ale navíc odevzdat ještě takzvané lístky, protože za války platil na všechno zboží přidělový systém. K oblíbeným povinnostem patřilo i vyřizování různých vzkazů od rodičů známým ve vsi, protože tehdy se ještě telefon na venkově téměř nepoužíval. Zato se ale lidé hojně navštěvovali a my jsme tuto místní poštu ochotně vyřizovali, abychom se pak těšili, že půjdeme s rodiči také někam na návštěvu.

Mně a bratrovi patřila ještě jedna důležitá povinnost, a to nanošení vody do velkého kamenného sudu v předsíni našeho domku. Protože jsme neměli vlastní studnu, nosili jsme vodu v kbelících od sousedů. Když jsme později povyrostli a zesílili, používali jsme dřevěnou putnu, bylo to mnohem rychlejší.

Stejně nám tato práce k srdci moc nepřišla. Často jsme se nemohli dohodnout, na kom je vlastně řada, a přitom voda ve velkém sudu pořád ubývala, přestože se s ní u nás doma opravdu hodně šetřilo. Například při koupání v dřevěných neckách se vystřídal postupně celá rodina, od nejmladšího

až po nejstaršího, a potom se ještě použitou vodou zalily záhonky na malé zahrádce.

Téměř v každém domku byly jedna i dvě kozy s kůzlaty, pořádný houf husí, a někde i ovce. To všechno jsme „honili“ na pastvu na pole za vsí v době po žních. Nejdříve se tam chodilo sbírat klásky obilí do takzvaných kytic, které jsme dali doma na dvoře husám na přilepšenou. Když už se strniště zazelenalo jetelem strnišťákem, šťavnatým šlatcem a jinými zelenými dobrotami, nastal ten správný čas „honit“ na pastvu. Na návsi jsme se domluvili, a tak se nás sešlo na pastvě povícero, kluci i holky, mohli jsme si pomáhat hlídat svěřené zvířectvo a přitom se ještě věnovat nějakému tomu zpestření. Na konci polí byl les, kde sehnat dřevo na oheň nebyl žádný problém, stejně jako nakopat pár brambor. Zápalky jsme měli a sůl být mohla i nemusela, nám chutnalo vždycky.

Výborná byla jablka opečená nad ohněm, a když si někdo přinesl dokonce buřta, to už byl tak trochu přepych, ale stejně jsme na něm loudili.

Také jsme brali s sebou na pastvu naše miláčky psy. Tenkrát to byla vesměs jen „pouliční směs“, žádná drahá plemena. Štěňata byla zadarmo, sami jsme si je vycvičili každý podle svého a právě na pastvě se mohli předvádět, který z nich za našeho mohutného povzbuzování zvítězí při vyhrabání myšího pelíšku: „Myšičku myš, ať zvítězíš!“ Odměnou vítězi bylo většinou jenom pohlázení od pánička, ale to mu stačilo ke štěstí. Ještě na nás stačil otřepat hlínu z šapek a čumáčku a dal se do hledání dalšího pelíšku.

Když se nám podařilo vyhrabat z polní meze roj čmeláků, to bylo radosti! Odměnou bylo trochu toho medu z pláství, který jsme vymáčkali někdy i s nějakou tou zakuklenou larvičkou. Další odměnou bylo samozřejmě pár žihadel, ze kterých jsme si ale nic moc nedělali, protože od čmeláků – medáků – to páliło jenom chvíli. Doma jsme dali roj do krabice od bot, vyřízli jsme malé okénko, aby mohli létat ven, jenže naše pěstování medu nemělo žádný úspěch, protože čmeláci se nám zapomněli vrátit a roj zanikl.

Zpestřením jídelníčku byla veverka ulovená v blízkém lese, kde jich bylo opravdu hodně, protože na jeho okraji byla spousta keřů lískových oříšků, kde měly dost potravy. Upečená veverka nad ohněm byla strašně malá a také nebyla vůbec dobrá, ale bylo to zakázané, a tak jsme si jako drsní lovci trochu „uštípli“ – a bylo po hostině. Holky nejen že odmítaly, ale ještě se nám různě pošklebovaly. Zajímavější byl lov, to byla výsada starších kluků, kteří měli praky. Za střelivo posloužily kulaté kamínky a za náhončí my, mladší, nezkušení, ale hrdí na to, že si nás už vybrali.

Za odměnu jsme směli ulovenou veverka schovat za košili a donést k ohništi. To už bylo dávno vyzkoušené, že za tu dobu se stačily všechny blechy přestěhovat z úlovku na nás, takže jsme se nestačili nejdříve ošívát, a potom i pořádně drbat, k velkému potěšení „zkušených lovců“.

Pochoutkou pro nás pro všechny byly rybičky ulovené v Běstinském potoce, kde jich bylo opravdu hodně. Byly sice malé, ale když jich bylo hodně, dostalo se na všechny. Byly různě vybarvené, vět-

ší i menší, ale my jsme si je pojmenovali jednotně, prostě „volšičky“. Zatímco děvčata měla na starosti všechna zvířata i husy, kluci se věnovali lovu. U potoka jsme se zuli, zakalili vodu a potom pěkně pomalu hmatali pod kořeny vrb, olší a jiných keřů, kde se ryby schovávaly. Nejvíce se nachytalo, když v potoce teklo málo vody a byla nás větší parta. Pospíchali jsme zpátky natěšení na „rybí hody“, které proběhly tak, že si každý posolil tu svou rybičku, napíchl ji na prut, opekl a snědl. Hlad byl opravdu nejlepší kuchař, ale rybek jsme se stejně moc nenajedli, takže jsme se nemohli dočkat, až se budou vyndávat brambory z ohně. To pro nás bylo to správné a zaručené sousto.

Tak nám při všech těch našich zážitcích ubíhal čas, že jsme si ani nevšimli, jak léto pokročilo. Po obloze se čím dál tím častěji proháněly mráčky i mraky, čím dál častěji foukal vítr a to byl právě ten správný čas na pouštění draků.

Pro nás to znamenalo sehnat špejle, arch papíru a pořádné klubko slabého provázku. Všechno další už bylo „v ručičkách“, protože jsme si ty draky nebo hvězdy vyráběli sami. Bylo to celkem jednoduché. Já jsem vždy dával přednost hvězdě z osmi špejlí, které se zkřížené uprostřed svázaly provázkem, ten se natočil na špičky špejlí po obvodu, na připravený arch nepromokavého papíru se namalovala nějaká malůvka podle vlastní představivosti, přiložila se kostra hvězdy a podle ní se zastríhl papír s přesahem na přeložení. Rozdělovalo se lepidlo ze žitné mouky s vodou, kterým se namazala přeložená část papíru, pěkně se to všechno uhladilo a u sporáku sušilo. Mezitím se vyrobil ocas, to byl kus prováz-

ku s navlečenými papírovými mašlemi a na konci s papírovým trápцем. Ocas se připevnil na spodní hrot hvězdy a nakonec se přivázal provázek ve třech bodech tak, aby ve větru měla plocha hvězdy ten správný sklon pro stoupání vzhůru. Draky a hvězdy jsme si brali s sebou na pastvu. Sedávali jsme na mezi v takových rozestupech, aby se nám nahoře nezamotaly, a když už nabraly správnou výšku, posílali jsme jim papírová psaníčka. To byl třeba kousek novin uprostřed s dírou – navlékl se na provázek a vítr ho zahnal až do cíle.

Rybí hody

Vlastně to všechno začalo tak nenápadně, jednoho dne na pastvě, když se naši kluci – lovci vrátili k ohni od Běstinského potoka s dosud neznámým úlovkem.

To už nebyly ty drobné rybičky volšičky, ale dva pořádné kousky krásně vybarvené ryby. Tehdy ještě nikdo z nás nevěděl, jak se taková ryba jmenuje, ale chutnala výborně.

Můj otec byl zkušený rybář, a když jsem mu doma vysvětlil, jak ryba vypadala a že je z Běstinského potoka, hned pochopil, že se jedná o pstruha „potočáka“. Současně mi okamžitě zakázal na potok chodit a také to vzkázal i mým kamarádům, protože v případě, že by nás tam někdo při lovu přistihl, mohli být naši rodiče potrestáni za vodní pych – a to v té době opravdu nebyla žádná legrace.

Protože jsme se o své rodiče pochopitelně báli, přestali jsme už na potok chodit.

V naší klukovské partě jsme měli kamaráda Vládu, byl proti nám o něco starší, také o dost objemnější, ale v jádru dobrák od kosti. Svěřili jsme mu naše tajemství s chutnými pstruhy na potoce, i s přísným zákazem. K naší velké radosti Vladimír přišel zanedlouho s nápadem, jak to vyřešíme.

Budeme v partě jenom ve čtyřech a odpřísáhneme si věrnost a mlčenlivost. Vláďa jako bývalý člen Skautu vezme kotlík do lesa v Luhu, kde budeme mít ve starém lomu svůj bezpečný úkryt. Pstruhy nalovíme přímo v Luhu a tam si je také usmažíme a sníme. Z domova přineseme jenom sádlo, kmín a sůl.

A tak jsme si domluvili první zkoušku. Všechno klaplo na jedničku, dva hlídali a dva lovili a výsledek byl nadmíru uspokojivý. Kotlík se hojně zaplnil vonícími pstruhy, oheň nekouřil, pálili jsme pouze vybrané suché dřevo, a tak jediné, co by nás mohlo prozradit, byla šířící se vůně v kotlině lomu. Nezbylo vůbec nic, Vládiček vytřel zbytek šťávy z kotlíku kouskem chleba, oheň jsme řádně uhasili, skautský kotlík a koženou tašku se solí a sádlem jsme dobře ukryli ve vykotlaném pahýlu prastarého smrku a oklikou se vrátili zpátky do vsi s prázdnýma rukama, ale s plnými spokojenými bříšký.

Tyto akce jsme zopakovali ještě několikrát a vždy úspěšně. Radost byla nejen z dobrého nápadu, ale i z toho, že je v tom Skautu něco dobrého naučili – to platilo pro Vládička. Ale jedna věc nás přece jen hodně mrzela: že se nemůžeme s našimi hody pochlubit svým kamarádům. Nešlo to, pro-

tože by to bylo porušení přísahy a my jsme přece přísahali „na maminčinou smrt“.

Běstinský potok se pro nás stal místem dobrodružství, napětí, ale i strachu. Pramení v lese zvaném Plotovka, obtéká velkou lesní seč zvanou Ohraženka, pokračuje pod mohutnými duby nízkou smrčinou, pod starou Umrlčí cestou bublá dál do hlubokého, věčně temného údolí, kde čirá voda tmavne v hlubokých tůňkách pod korunami mohutných buků, kde se říká V luhu. Ještě párkrát přetne starou lesní cestu, aby se konečně ukázal také slunci v podmáčených rozkvetlých lukách a pokračoval Běstinským údolím pod Trubskou přes Zahořany do Králova Dvora, kde se vlévá do řeky Litavky.

Původní panenský potok s čistou pramenitou pitnou vodou dal upravit doktor Scheiner pro chov pstruhů a sivenů – objevily se dřevěné jezy, které vytvořily tůňky a přepady, ale hlavně dobré podmínky pro tyto dravé ryby. Tehdy měl pan doktor v pronájmu nejen potok, ale i část lesa a my jsme se konečně dozvěděli, od koho ty naše utajené hostiny vlastně máme. Také jsme zjistili, že les i potok hlídají dva hajní, jeden přímo ze Svaté a druhý z Trubské.

A tak jsme měli ještě větší strach a radili se, jak na to. Výsledkem bylo rozhodnutí, že všechno skončíme a tu naši lesní kuchyni zrušíme. Domluvili jsme si den, kdy se sejdeme naposledy v luhu a odneseme kotlík a ostatní věci. Všechno klaplo bezvadně, cítili jsme se úplně bezpeční. Opět jsme byli u potoka plného pstruhů, ale najednou jsme na ně všichni čtyři dostali obrovskou chuť. Stalo se to, co už tolikrát, dva hlídali a dva lovíli, za chvíli se už třepali na břehu dva pěkní barevní krasav-

ci, když v tom okamžiku se to stalo. Hlídač Mirek zařval „Pryč!!!“ a to už jsme všichni zaslechli zvuk motoru auta, které tehdy mohlo patřit jedině pekaři Brodinovi z Hudlic, doktorovi Szazmovi z Nového Jáchymova nebo nájemci potoka doktoru Scheinerovi. Nikdo jiný po staré umrlčí silnici nejezdil. Nečekali jsme ani vteřinu, bleskově jsme sebrali úlovek a opustili zakalené loviště fofrem do husté smrčiny ve stráni, dost vzdálené od potoka. Zalehli jsme a sotva dechu popadali. Protože se auto zastavilo, věděli jsme určitě, že se objeví pan doktor Scheiner. To se také stalo, viděli jsme ho v plné kráse s rybářským prutem, plechovou bandou a co nejhoršího, také se svým loveckým psem. Nic netušící si vychutnával lov udičí na mušku, byl docela úspěšný a živé ulovené pstruhy dával do připravené bandasky s vodou. Když se blížil k místu našeho lovu, pes zavětřil a do pana doktora jako když střílí. Pochopil, o co jde. Odhodil prut a obřími skoky následoval psa po potoce směrem dolů, kudy jsme původně přišli.

Oba zmizeli v lese, bylo slyšet jenom vzdalující se štěkot a hlasité nadávky, a tak rychlý Mirek na nic nečekal, rychlostí blesku doběhl pro doktorův úlovek a pak jsme všichni společně pádili pryč do bezpečí lesa. Tak dobré pstruhy jsme ještě nikdy nejedli! Určitě to bylo tím, že nám je ulovil samotný majitel. Bandu jsme ale včas a hlavně nenápadně poctivě vrátili a potoku se pak na dlouhou dobu zdaleka vyhýbali.